

I

CAÏRO, 1961

‘Welke auto zou je later willen hebben?’

De vraag die hij stelde was gemakkelijk, maar je wist toen nog niet dat je op je hoede moest zijn voor gemakkelijke vragen. Jij was twaalf, je zus tien. Jullie wandelden met jullie vader langs de oevers van de Nijl, in de woonwijk Zamalek. Gedreven door het kabaal van de eindeloze verkeerschaos bleef je blik hangen bij de lotusvormige toren die nog maar net uit de grond was gestampt. De hoogste van Afrika, verklaarde men trots. En gebouwd door een melkiet!

Je zus, Nesrine, wachtte je antwoord niet af en riep uit: ‘Die, Baba! Die grote rooie daar!’

‘En jij, Tarek?’

Je had er nog nooit ook maar een seconde over nagedacht. ‘Waarom geen... ezels?’ Het leek je goed om toe te lichten: ‘Die maakt minder lawaai.’

Je vader dwong zichzelf tot een lachje, waarmee je antwoord niet-ontvankelijk werd verklaard. Tenzij hij zich er zo van wilde vergewissen of je een grapje maakte.

Nesrine pakte een lok van haar zwarte haar beet en wikkelde die om haar wijsvinger; dat deed ze altijd als ze iets wilde zeggen. Ze was er zichtbaar van overtuigd dat ze met een beetje doorzetten tegen het einde van die middag achter het stuur van haar cabriolet zou belanden, en herhaalde met nog veel meer enthousiasme: ‘Maar ik wil die rooie, Baba! Die waarvan het dak open kan!’

Uit je vaders blik maakte je op dat hij nog steeds op je antwoord wachtte. Om hem een plezier te doen zei je op goed geluk: ‘Ik zou wel graag die zwarte auto daar willen hebben. Die daar op de hoek staat.’

Je vader schraapte zijn keel, hij kon nu aan zijn betoog beginnen: ‘Heel goed, dat is een mooie Amerikaan. Een Cadillac. Hij is wel duur, wist je dat? Om die te kunnen kopen moet je een goeie baan hebben. Ingenieur of dokter. Wat zou je liever willen worden?’

Hij sprak tegen je zonder je aan te kijken, want zijn aandacht werd afgeleid door de pijp die hij zojuist tussen zijn lippen had gestoken. Met een licht gesis inhaleerde hij wat lucht, en zo begon een ritueel dat zowel mysterieus als bekend voor je was. Eenmaal tevreden over de luchtstroom haalde hij uit zijn zak een builtje tabak met die overbekende geur waarvan je niet kon zeggen of je hem nou lekker vond of niet. Hij stopte er vervolgens de kop mee vol, tikte daar met zijn rechtermiddelvinger tegenaan zodat de gedroogde blaadjes mooi verdeeld raakten, en drukte toen alles zorgvuldig aan. Elke stap van zijn nauwgezette operatie leek bedoeld om jou voldoende bedenktijd te geven. Toen hij de pijp weer in zijn mond deed om te proberen of hij lekker trok, begreep je dat je nog maar even had om te reageren. Het geklik van de aansteker klonk als een kookwekker. In de rook van de eerste trekjes opperde je zonder overtuiging: ‘Dokter, denk ik dan...’

Een moment lang verroerde hij zich niet, alsof hij nadacht over een aanbod dat je hem zojuist had gedaan, en liet zich toen droogjes ontvallen: ‘Nou, mijn zoon, dat is een prima keuze.’

Het was een noodgedwongen keuze: je wist niet wat het vak ingenieur inhield. Het deed er niet meer toe, de zoon zou net als de vader dokter worden. Er hoefden geen woorden meer aan vuil te worden gemaakt. De vingers die je ooit je toekomstige beroep zouden bijbrengen drukten met een stamper de eerste tastbare resultaten van jullie gesprek aan. Terwijl je vader opnieuw de brand in zijn pijp stak, zag je hem in gedachten zijn witte jas aantrekken, de jas die hij droeg op de benedenetage

van jullie villa in de wijk Dokki, die hij had ingericht als zijn praktijk. Je was op de leeftijd dat je alleen plannen had die anderen voor je bedachten; was het echt alleen een kwestie van leeftijd?

Jullie vervolgden je wandeling in stilte. Iedereen leek verzonken in gedachten. Zodra de tabak was opgerookt keek je vader op zijn zakhorloge, dat met zijn initialen op de achterkant. Die toevallig ook de jouwe waren. Het was tijd om naar huis te gaan. Als er niets meer te roken viel, gaf het horloge steevast aan dat het tijd was om naar huis te gaan. Pijp en zakhorloge liepen feilloos synchroon.

Die avond zou je je moeder laten weten dat je ooit dokter zou worden. Emotieloos, alsof het een onbenullig nieuwtje was. Ze zou het bericht met evenveel enthousiasme verwelkomen als wanneer je haar een staatsdiploma had laten zien dat je cum laude had behaald. Nasser was bezig het grootste land ter wereld te smeden en je moeder had besloten dat jij er de meest vooraanstaande arts van zou worden. Vlak daarvoor had Nesrine je laten beloven dat je een rode cabriolet voor haar zou kopen.

Je was twaalf. Voortaan zou je op je hoede zijn voor gemakkelijke vragen.

Je wist niet wanneer het leven zou beginnen. Als kind was je een briljante leerling. Je kwam thuis met mooie cijfers en ze vertelden je dat je dat later goed van pas zou komen. Het leven zou dus later beginnen. Alles daarvoor was één lange aaneenschakeling van momenten waarvan je vrijwel niets bij zou blijven. We onthouden de namen niet van degenen die zichzelf een hernia bezorgen door ons op hun schouders te nemen, en beseffen evenmin hoeveel tijd het bereiden van ons lievelingseten kost. Nietszeggende dingen onthouden we juist wel: je had Nesrine uitgelachen omdat het haar niet lukte het Arabische woord voor 'piramide' goed uit te spreken, jullie hadden ergens op een strand wafels gegeten waarvan de stroop vlekken op jullie zwemkleding had gemaakt, je tekende met je vinger op de bewasemde ramen wanneer Fatheya, jullie huishoudster, aan het koken was...

Zorgvuldig bestudeerde je de grote mensen, de gebaren die ze maakten, hoe ze spraken, eruitzagen. Soms nam een van hen het woord – vanuit een soort natuurlijk gezag, zo leek het – om iets grappigs te vertellen wat hij kort daarvoor had gehoord. De ogen van het gezelschap keken diegene strak aan, en door de plotselinge aandacht onderging hij een transformatie. Zijn toonhoogte veranderde, zijn bewegingen zetten zijn verhaal kracht bij en je voelde de spanning in de kamer toenemen. Je verwonderde je over het effect van dit alles op de toehoorders: een menigte die opeens versmolt tot één ademhaling waarvan het ritme de intonatie van de verteller volgde. Die kon nu eindelijk zijn spreektempo opvoeren en kwam al snel met de clou waar iedereen op zat te wachten. Alle aanwezigen trakterden hem op een daverende, bevrijdende lach, spontaan en toch volstrekt harmonieus.

Alleen de mannen lachten. Waarom lachten ze? Je begreep er niets van. De bedekte toespelingen, de klaarblijkelijke overdrijvingen, de woorden die je nog niet kende, de vette knipogen, de afkeurende blikken van de moeders om erop te wijzen dat er kinderen bij waren, de gebaren van de mannen waaruit nonchalance leek te spreken, zo van: ze zijn toch nog te jong om het te snappen. Jij was in elk geval nog te jong om het te snappen. Het was een taal die bij de grotemensenwereld leek te horen, een afgelegen continent dat je nog moest ontdekken. Je wist niet of je er ooit ongemerkt zou stranden doordat je te ver was afgedreven van je jeugd, of dat het een gebied was dat alleen kon worden veroverd, na vele ontberingen. Was er kans dat je het nooit zou leren kennen? Zou je ooit lachen zoals zij?

Nesrine was compleet gebiologeerd door hun aanwezigheid. Ze kwam tussenbeide om te vragen wat een bepaald woord betekende of om hun meest retorische vragen te beantwoorden. Net zomin als jij begreep ze hun grappen, maar ze lachte met haar kinderlach met hen mee, zo aanstekelijk was hun humor voor haar. Meer had ze niet nodig. Vonden ze haar niet schattig?

Het leven zou later beginnen. Dit was nog niet het leven. Het was een geval van wachten, misschien een adempauze, de kindertijd, een lange voorbereidingsperiode. Waar werd je op voorbereid? Je ging liever met volwassenen om dan met kinderen van je eigen leeftijd. Je was helemaal in de ban van mensen die nooit twijfelden. Mensen die met hetzelfde gemak kritiek leverden op een president, een wet of een voetbalteam. Mensen die in alles uitstraalden dat ze de waarheid in pacht hadden. Mensen die met een knip van hun vingers wel even kwesties zouden oplossen zoals Palestina, de Moslimbroederschap, de Aswandam of de nationalisaties. Uiteindelijk raakte je ervan overtuigd dat

dát volwassen zijn betekende: dat je nergens meer aan twijfelde.

Op een dag zou je echter doorkrijgen dat er maar heel weinig echte volwassenen zijn. Dat niemand zijn oorspronkelijke angsten helemaal achter zich laat, complexen uit de puberteit, het knagende verlangen om vroegste vernederingen recht te zetten. Steeds opnieuw verbaast het ons als een van onze medemensen ergens kinderachtig op reageert, maar dat is een grote vergissing: er zijn geen volwassenen die zich als kinderen gedragen, er zijn alleen kinderen die de leeftijd hebben bereikt waarop twifelen gênant is. Kinderen die zich uiteindelijk voegen naar wat er van ze wordt verwacht, die niets meer in twijfel trekken, die zonder blikken of blozen jaknikken, hun neus optrekken voor verschillen. Kinderen met een schorre stem, grijs haar, alcoholzucht. Vele jaren later zul je pas begrijpen dat je ze koste wat kost uit de weg moet gaan. Maar destijds fascineerden ze je.

==

CAÏRO, 1974

Vaders zijn er om te verdwijnen; de jouwe ging dood in de nacht. In zijn slaap, net als Nasser, net toen iedereen begon te wennen aan het idee dat hij onsterfelijk zou zijn. Je moeder merkte het pas de volgende ochtend. Het gebeurde zelden dat ze eerder wakker werd dan hij. Ze dacht dat hij nog sliep en durfde hem niet te storen. Hij toonde de dood hetzelfde uitgestreken gezicht als het leven; niets wees erop dat hij daarnet dat laatste had verruild voor het eerste. Werktuiglijk wierp ze een blik op haar horloge. Het was na zessen. Het verbaasde haar dat hij niet zoals altijd om tien voor half zes was opgestaan. Aanvankelijk vreesde ze dat hij het haar kwalijk zou nemen als ze hem wakker zou maken. Misschien had hij gewoon wat meer slaap nodig. Wie was zij tenslotte om te denken dat ze beter wist dan een arts wat goed voor hem was? Ze wachtte. Toen hij maar bleef liggen, begon ze zich juist zorgen te maken dat hij haar voor de voeten zou werpen dat ze hem te lang had laten slapen. Ze begon zachtjes wat geluiden te maken, die geen effect sorteerden. Inmiddels wist ze zeker dat haar iets zou worden verweten, wat dan ook, en besloot ze hem wakker te schudden. Verrassend genoeg verweet hij haar niets.

Het duurde even voordat je het hoorde. Je was net vertrokken in de richting van de Mokattam. Op die berg ten oosten van Caïro werd op jouw initiatief een kleine kliniek gebouwd, en je had vrij genomen om de voortgang van de werkzaamheden te controleren. Je was nog bezig uit je auto te stappen toen een jongetje je tegemoet rende.

‘Dokter Tarek! Dokter Tarek! Dokter Thomas, uw vader, is net doodgegaan, u moet meteen naar huis!’

Als hij niet jouw naam en die van je vader had genoemd, had je gedacht dat het om een foute grap ging. Je probeerde meer informatie bij hem los te peuteren, maar met een schouderophalen gaf hij aan dat zijn kennis zich beperkte tot de boodschap die hij had moeten overbrengen. Alvorens rechtsomkeert te maken haalde je een paar piasters uit je zak om hem te bedanken. De brede glimlach die zijn lippen wilden vormen bij de aanblik van de munten won het van de ernst die hij zichzelf had opgelegd om je het nieuws te vertellen. Je ging weer op pad, eerder in shock dan verdrietig, zonder terdege te beseffen wat je daarnet had gehoord. Je haastte je naar huis.

Je ging naar binnen via de praktijk waar je vader nooit meer zou werken, zonder dat je probeerde te begrijpen wat die nieuwe werkelijkheid inhield, en rende met grote sprongen de trap op naar je moeder. Ze bleek met je tante Lola in de woonkamer te zitten. Je moeder leek voor haar nieuwe rol als weduwe te oefenen ten overstaan van je tante, die het zichtbaar geweldig vond om tijdens deze plechtigheid op de eerste rij te zitten en die niet te beroerd was om middels een paar overtuigende snikken haar erkentelijkheid te tonen. Je had bijna het gevoel ze te storen. Je moeder zag je in de deuropening staan weifelen en gebaarde dat je naar binnen mocht. Ongeduldig rinkelend raakten haar armbanden elkaar. Zodra je voor haar stond kwam ze overeind, sloeg haar armen om je heen en antwoordde met een plichtmatig ‘Hij heeft niet geleden’ op de vraag die je haar niet had gesteld. Ze had haar haar respectvol achterovergekamd, en haar gezicht was net zo strak. Omdat ze meer dan een kop kleiner was dan jij, kromde je je schouders om haar te omhelzen in een voor jou onhandige beweging. Een paar seconden bleef je zo staan, niet goed wetend wie nou wie troostte, waarna ze

zich uit je houdgreep losmaakte en je aanspoorde om op zoek te gaan naar je zus.

Toen Nesrine je de keuken binnen zag komen, begon ze onbedaarlijk te huilen, alle inspanningen van de huishoudster ten spijt. Urenlang had Fatheya staan redderen met warme drankjes, energetische strelingen en smeekbedes tot de goden om te voorkomen dat je zus zou instorten; je binnenkomst was als het zuchtje wind dat Fatheya's ijverig gebouwde kaartenhuis liet instorten. Ze wierp je een getergde blik toe maar keek vlak daarna alweer milder, alsof ze een paar seconden nodig had gehad om zich te realiseren dat ook jij moest kunnen rouwen. Ze liep naar je toe en keek je aan onder het mompelen van 'lieverd'. Ze had wel duizend manieren om je 'lieverd' te noemen, en had gekozen voor de variant die 'veel sterkte' betekende. Met een hoofdknikje gaf ze je te kennen dat ze nog van alles moest doen, en ze liet jullie alleen.

Met haar intens bedroefde gezicht leek je zus veel jonger dan drieëntwintig. Ze deed je denken aan het pubermeisje waarmee je in Zamalek mierzoete *feteer* ging eten nadat ze je over haar zoveelste tegenslag had verteld. Je had nog geen tegenslag meegemaakt die níet in honing wilde oplossen. Misschien zou haar dat in deze situatie de meeste troost bieden. Jij zou haar niet vertellen waar je haar mee naartoe nam, zij zou niet proberen het te raden, want het ging er alleen maar om dat jullie je niet meer tussen deze muren bevonden waar het verdriet vanaf droop. Er zou een glimlach op haar lippen verschijnen zodra ze de pui van het koffiehuis zag, en jullie zouden allebei hetzelfde denken. Er hoefde geen woord te worden gezegd; ze vond het allang prima om de kok zijn deeg te zien uitrekken door het rond te zwaaien boven zijn marmeren aanrecht, waarbij de bewegingen van zijn kundige hand werden uitvergroot door de spiegels achter hem. Een kans om even aan jullie rouw te ontsnappen, verder niets.

Snel bande je dat idee uit je gedachten. Op dat moment zag je jezelf niet je moeder meedelen dat jullie even gingen flaneren in de stad. We zijn altijd niets méér dan wat de samenleving van ons verwacht; in die specifieke situatie verwachtte de samenleving van jullie een gezichtsuitdrukking die uitnodigde tot eerbied en medeleven. En zeker geen gebakskruimels die met de haast van een gulzig kind worden weggeveegd uit een mondhoek.

Je voelde het gewicht van je vijftwintig jaar en ging naast je zus zitten. De stoel was nog warm van Fatheya. 'Gaat het een beetje?'

Bij wijze van antwoord liet ze je de kohlstrepen op haar wangen zien. Hoe kon het ook maar een béetje gaan? Ze lachte. Dat was het enige wat ertoe deed.

Je profiteerde van die stilte voor de verwachte storm. Het overlijdensbericht zou al snel hele mensenmenigten op de been brengen, net zoals de *kbamsin* in de lente veel zand aanvoert. Je had de Levantijnse gemeenschap van Caïro niet op haar hoogtepunt meegemaakt, maar die vormde nog altijd een stad in de stad. Wetend hoe hecht ze was, op momenten van vreugde maar ook bij tegenspoed, ging je ervan uit dat het heengaan van een van haar meest vooraanstaande artsen de nodige emoties zou losmaken. De *Sjawaam* vormden het leeuwendeel van je vaders praktijk en van jullie sociale leven. Het waren christenen van diverse oosterse stromingen, afkomstig uit Libanon, Syrië, Jordanië of Palestina. Ze mochten dan al generaties lang aan de oevers van de Nijl wonen, een heel aantal van hen beheerste het Frans beter dan het Arabisch en sprak die laatste taal alleen als het moest. Ze werden trouwens beschouwd als vreemdelingen, op z'n hoogst 'geëgyptiseerde', en daar legden de meesten zich maar bij neer.

In die verwesterde gegoede burgerij groeide je op: een soort allochtone bubbel die steeds meer iets van een anachronisme had, de erfenis van een kosmopolitisch, toekomstgericht Egypte waarin allerlei bevolkingsgroepen van verre komaf elkaar opzochten. De Levantijnen herkenden zich in de Europese opvoeding van de Grieken, Italianen en Fransen. Net als de Armeniërs kenden ze de staalsmaak van bloed die voorafgaat aan ballingschap. Zulke dingen leiden tot saamhorigheid. De

familie van je vader was net als veel andere gevlucht voor de bloedbaden in het Damascus van 1860. Hij had er alleen zijn voornaam aan overgehouden – een eerbetoon aan de christelijke wijk achter de Sint-Thomaspoort waar zijn voorouders hadden gewoond – plus een paar sieraden die ze hadden kunnen meenemen uit hun juwelierszaak aldaar, zoals het zakhorloge dat hij altijd bij zich droeg. Ongetwijfeld in de hoop dat jullie ze ooit weer aan jullie kinderen zouden doorgeven, vertelde hij je zuster en jou verhalen uit een andere tijd. Ze gingen over jullie voorgangers, die in opeenvolgende golven waren geëmigreerd en bijdroegen aan de intellectuele renaissance van het land dat hen verwelkomde, maar ze gingen ook over de Britse heersers, met wie ze geen enkel probleem hadden, en over de hoge posities die ze bekleedden in het landsbestuur, de handel, industrie en culturele wereld. In zijn woorden klonk iets van trots door, vermengd met dankbaarheid voor de mensen die hen hadden verwelkomd. Maar zijn stem had steeds meer moeite om een melancholische ondertoon te verdoezelen. Hij wist verdraaid goed dat er inmiddels heel wat water onder de Qasr-al-Nil-brug door was gestroomd en dat een ander Egypte was ontwaakt. Een Egypte dat uit was op een terugkeer naar zijn Arabische en islamitische identiteit, daarin aangemoedigd door het patriottisme à la Nasser en diens dromen van herstelde grandeur. Een Egypte dat vastbesloten was zich niet zijn elite te laten ontnemen. Door de Suezcrisis, alle nationalisaties, onteigeningen en emigraties waren de Sjawaam ruw wakker geschud, zij die zichzelf zagen als een schakel tussen Oost en West. Je herinnerde je de tijd dat er geen dag voorbijging zonder dat een vriend zijn vertrek naar Frankrijk, Libanon, de Verenigde Staten, Australië of Canada aankondigde. Gedreven door geen ander geweld dan innerlijke verscheurdheid besloten ze dan toch maar het land te verlaten waarvan ze zo innig hadden gehouden en waar ze dachten ooit te zullen worden begraven. Jullie behoorden tot de paar duizend die waren gebleven, niet van zins een land te verlaten dat hun de rug toekeerde; degenen die poogden hun illusie van een vreedzaam leven in stand te houden, in de vertrouwde omgeving van hun huizen, hun kerken, de Franse scholen waar ze hun kinderen inschreven en de Grieks-katholieke begraafplaats in het oude Caïro waar je vader niet veel later zou komen te liggen.

Velen verdrongen zich de volgende dag bij jullie thuis in Dokki. Een nicht van Fatheya was komen helpen met het organiseren van het condoleancedefilé, dat je moeder met de voorgeschreven waardigheid aan zich voorbij liet trekken. Het waren strak getimede bezoeken van mensen die door het onwaarschijnlijke samengaan van fatsoensnormen en voyeuristisch instinct naar jullie voordeur waren geleid. Ze meldden zich met hun geijkte formules en een paar herinneringen aan je vader die voor de gelegenheid zorgvuldig waren afgestoft, en stelden in stilte vast hoe erg jullie eraan toe waren. Ze bestudeerden de donkere wallen van vermoeidheid onder jullie ogen, de huivering die door jullie heen trok op het moment dat ze de naam van de overledene uitspraken, en ze vertrokken weer met in hun mond de smaak van pistachegebak vermengd met voldane plicht. Sommigen vinden in het leven werkelijk niets zo onderhoudend als de dood.

Het was de eerste keer dat je rouw van zo dichtbij meemaakte. Je maakte kennis met het vage gevoel buiten jezelf te zijn, bijna helemaal los van je eigen gestel, alsof de geest weigerde het lichaam pijn toe te brengen die het niet kon verdragen. Je zag jezelf het nieuws over je vaders heengaan vernemen, gasten ontvangen, proberen je moeder te troosten. Elk woord dat je zei klonk alsof het door een ander werd uitgesproken. Je sloeg jezelf gade in het gezelschap van Nesrine, die evenveel hilde als jij dat naliet.

Het duurde bijna een week voordat op een avond, in de eenzaamheid van je kamer, je eerste tranen kwamen. Alles aangaande je vader zou voortaan een herinnering zijn, maar niet daardoor dreigde je uit balans te raken. Nee, je werd overvallen door een ander soort ontredde. Plotseling voelde je een knoop in je maag bij de gedachte aan alle verantwoordelijkheden. Door de sociale verplichtingen waaraan je de voorafgaande dagen had voldaan was je gaan nadenken over de

positie die je vader in jullie gemeenschap had bekleed en, in het verlengde daarvan, over de rol die jij nu moest gaan spelen. Sterker nog, op dat moment hilde je vooral om je eigen lot. Je was zo'n bedrieger die zijn vader zelfs de tranen waar hij recht op had ontnam.

Met een mengeling van bijgeloof en vermoedheid stelde je je voor dat hij er getuige van was, als een onzichtbare, alwetende aanwezigheid die je gebaren observeerde en je gedachten las. Hij voelde steeds nabij, en zo waren daar weer de klank van zijn woorden en de welsprekendheid van zijn wenkbrauwen. De geur van de tabak waarmee zijn pijp was gevuld, de kreten die hij alleen tijdens bridgespelletjes slaakte, zijn vermogen om elke kaart die bij een slag werd gespeeld uit zijn hoofd te leren. De vaste hand waarmee hij je had geleerd om lichamen te sonderen op de eerste symptomen van een ziekte, om te anticiperen op de klinische vragen, die vaak alleen maar bevestigden wat een eerste auscultatie je al had ingefluisterd. De krachtige, gezaghebbende blik waarmee hij de woedeaanvallen die je moeder soms kreeg kon bezweren. Even vroeg je je af of je die laatste eigenschap niet het meest zou missen.

Het beeld dat die alledaagse details van je vader opriepen stelde je gerust. Het leek alsof hij alsnog de legitieme oorzaak van je verdriet werd, waardoor meteen een brandend schuldgevoel werd gedoofd dat dreigde je te verteren. Je hart begon weer normaal te kloppen. Je had aan hem gedacht en je had gehuild. Wat maakte het ook uit in welke volgorde het een en ander zich had aangediend; je had gedaan wat een rouwende zoon zou moeten doen. Je lichaam was moe van een lastig te duiden inspanning. Je vroeg je af hoeveel tijd je geest nodig zou hebben om al die herinneringen op te diepen. Je viel in slaap voordat je een overtuigend antwoord had gekregen.

==

* * *

De daaropvolgende weken deed je de ene na de andere constatering. Je moeder stortte zich met drastische toewijding op haar nieuwe werkelijkheid. Ze accepteerde dat ze er moe uitzag (wat was er legitiemer dan dat?), maar zorgde ervoor dat dat niet werd opgevat als teken van zwakte. Iets van droefenis, akkoord, maar in geen geval verslagenheid! Tussen beide emoties trok ze een subtiele grens, en ze wist altijd aan de juiste kant daarvan te blijven. Iedereen bewonderde haar sterke karakter, maar men had weinig oog voor de bijdragen van Fatheya, die met discrete zelfopoffering haar best deed zich te voegen naar de bevelen van haar werkgever. Ik moet hier trouwens een kanttekening plaatsen: in werkelijkheid heette Fatheya niet Fatheya. Haar ouders hadden haar bij haar geboorte Nesrine genoemd, maar je moeder concludeerde al heel snel dat twee Nesrines in één huis alleen maar tot verwarring konden leiden (om nog maar te zwijgen van het feit dat haar eigen nageslacht toch niet met goed fatsoen iets kon delen met de huishoudster, al was het een voornaam). Maar goed, Fatheya bleek hard te werken, snel te leren en totaal geen verdachte verlangens naar het zilveren bestek te koesteren, zoals de nauwgezette tellingen na afloop van haar diensten bewezen. Je moeder besloot het Nesrine-Fatheya daarom niet kwalijk te nemen dat ze zich met terugwerkende kracht de voornaam van haar dochter had toegeëigend. Ze was zo vrij haar huishoudster te herdopen, met de opmerking dat de laatste ook niet was geraadpleegd voordat ze haar oorspronkelijke naam kreeg en dat ze daarom geen reden tot klagen had. Deze verrassende naamkundige oplossing spoorde Fatheya aan om dubbel zo inventief aan de slag te gaan voor haar bazin. In die periode kon Fatheya haar vóór alles tevredenstellen door van haar entree in het weduwe-zijn een wervelende sociale estafette te maken.

Je kon het haar niet kwalijk nemen, je wist dat het geen benijdenswaardige situatie was. Zelfs een halve eeuw nadat Hoeda Sha'arawi aan de kust van Alexandrië haar hoofddoek af had geworpen, bleef volledige zeggenschap over haar maatschappelijke positie voor een alleenstaande vrouw toekomstmuziek. Het hebben van een zoon bleek destijds van onschatbare waarde. Bijna als vanzelf

ontfermde je je over de diverse bureaucratische procedures die door de dood van je vader moesten worden doorlopen, en dat naast het werk in zijn praktijk, die je overnam. Je vaders patiënten bleven je overigens merendeels trouw, ondanks de aanzienlijke kloof qua ervaring en reputatie die jou van hem scheidde.

Je reproduceerde de gebaren die je heel klinisch waren bijgebracht op de prestigieuze medische faculteit van Qasr al-Aini en waaraan je vader betekenis en inhoud had weten te geven. Hij had je technieken geleerd en, voor zover dat kan worden overgebracht, intuïtie. De juiste benadering van een ziekte en degene die eraan lijdt. De kunst om niet alleen naar een hartslag te luisteren, maar ook om te horen waar het hart voor klopt. Hij gaf niet snel complimenten, maar je leerde zijn bliken van goedkeuring en soms zelfs van trots herkennen, die hij soms heel indirect uitte. Je begon als een eenvoudige assistent, en langzamerhand wist hij je een steeds grotere rol te geven in de consulten die hij afnam. Het gebeurde zelfs weleens dat hij in het bijzijn van sommige patiënten openlijk om je mening vroeg, of dat hij bij een diagnose benadrukte hoe waardevol jouw mening was geweest. Aanvankelijk voelde je je daar ongemakkelijk onder, maar je besepte al snel dat het zijn manier was om je te presenteren als erfgenaam van zijn kennis. Nu hij er niet meer was, hoefde je alleen nog maar de legitimering waarvan hij de basis had gelegd verder te vergroten.

De praktijk was maar twee dagen dicht geweest. Je had erop gestaan dat de werkzaamheden zo snel mogelijk werden hervat. Je had jezelf voorgenomen om de afspraken af te handelen die vóór je vaders overlijden waren gemaakt, en zorgde ervoor dat je al je vaders aantekeningen in het medische dossier van een patiënt had ontcijferd voordat diegene voor je plaatsnam.

Nesrine ging 's avonds bij je langs op de begane grond, waar de praktijk zich bevond. Ze wist dat je lang doorwerkte. Je genoot van haar bezoeken. Ze vrolijkten de laatste uren van een zware werkdag een beetje op. Ze zei dat ze je kwam helpen, maar haar goede bedoelingen waren nooit lang bestand tegen de klusjes die je haar vroeg te doen. Op een gegeven moment stond ze dan op om 'witte koffie' voor je maken: warm water waaraan ze een paar druppels oranjebloesemwater en de nodige suiker toevoegde. De avond viel, jullie genegenheid groeide. Jullie haalden jeugdherinneringen op, hadden het over jullie ouders. Soms over de toekomst, vaak over het verleden. Volgens Nesrine was oranjebloesem goed voor je geheugen. Je durfde haar er niet op te wijzen dat ze geen enkel taakje waarmee ze je officieel zou helpen had uitgevoerd, maar uiteindelijk deed dat er nauwelijks toe. Dat ze er was vond je fijn.

Op een dag kreeg je een briljant idee: je gaf haar een katje. Ze noemde het Fez. In de straten van Caïro wemelde het van de zwervkatten; dit diertje was nog niet gespeend en leek al vroeg te zijn verlaten. Je wist dat je moeder niet blij zou zijn met de bescheiden komaf van dit nieuwe gezinslid, en daarom sprak je met je zus af om hem een acceptabeler afstamming te geven. Hij kwam zogenaamd uit een nest waar een van je vrienden vanaf had gewild. Nesrine speelde de rol van surrogaatmoeder perfect, in die zin dat ze een paar pipetten van je uitrusting confisqueerde om Fez te voeden en hem met meer liefkozingsen overstelpte dan welke katachtige in Caïro vóór hem ooit had gekend. Zo bleef ze naar de praktijk komen maar ging al haar aandacht voortaan uit naar haar knuffel-Fez. Jij kon verder met je dossiers terwijl je bleef genieten van haar aanwezigheid. En van jullie witte koffie.

==

CAÏRO, 1981

Een koptische patriarch uit de tijd van de Fatimiden. Je zag hem bijna voor je, met zijn donkere koorhemd, hoofddekseel, schouderdoek en volle baard. Zelfs duizend jaar geleden liepen koptische patriarchen dus al te pronken met een volle baard, concludeerde je. Het verhaal ging verder. De patriarch werd door de kalief uitgedaagd om de legitimiteit van zijn religie te bewijzen. Eigenlijk was dat heel eenvoudig; zegt een vers in de evangeliën immers niet dat geloof zo klein als een mosterdzaadje volstaat om een berg te verplaatsen? Nou, laat het dan de berg Mokattam verplaatsen! Als de patriarch faalde zouden alle kopten worden weggevaagd. Het verhaal speelde zich dan wel tien eeuwen geleden af, maar de spanning in de stem van je gesprekspartner was niet geveinsd. Je vond het prachtig om de mensen van de Mokattam de legendes waar ze zo trots op waren te horen vertellen. Verhalen die zich afspeelden in een bekende omgeving die je desondanks niet kende.

De oude kerkvader, danig van streek, begon drie dagen te vasten en te bidden, waarna de maagd Maria aan hem verscheen. Ze vroeg hem naar het marktplein te gaan, waar hij zou worden geholpen door een schoenmaker met de naam Simon, die alleen nog maar zijn linkeroog had. 'Maar één oog?' Zoals het een goede arts betaamt informeerde je naar de oorsprong van die handicap. Je kreeg te horen dat de ambachtsman ooit een onkuise gedachte had gekregen bij de aanblik van de voet van een vrouwelijke klant, en dat hij had besloten zichzelf te beroven van een oog bij wijze van boetedoening. Hoewel vol ontzag voor 's mans vroomheid stelde je je onwillekeurig het tafereel voor van deze vrouw die geen bestelling kon plaatsen bij haar schoenenspecialist zonder dat hij zich overgaf aan een mystieke seance die tot zelfverminking leidde. Maar het ging hier om iets anders: de preutse ambachtsman wist ook wonderen te verrichten, wat in dit geval behoorlijk nuttig bleek; een paar bezweringsformules later kwam de Mokattam los van de grond. De kalief kon zijn ogen niet geloven en zag zich gedwongen te erkennen dat de christelijke geschriften op de waarheid stoelden.

Er viel een stilte, men wachtte je reactie af. Je trok een gezicht alsof je zwaar onder de indruk was van deze ontknoping. Je wist dat de koptische bevolking van Egypte bijzonder gehecht was aan het wonder in kwestie. Omdat de kopten meenden er hun leven aan te danken te hebben, was het wonder duizend jaar later nog steeds heel goed voelbaar op de plek in kwestie, die tegenwoordig veel weg had van een openbare stort. Het lag er allemaal danig anders bij dan vroeger: een paar jaar eerder had de gouverneur van Caïro een decreet ondertekend met als strekking dat op die locatie het hoofdstedelijke huisvuil zou worden verzameld. Vrachtwagentjes die soms zo veel afval vervoerden dat ze tot wel drie keer zo hoog waren kwamen het er na afloop van een inzamelronde dumpen. Rond de activiteiten van die *Zabbalien* was een complete economie ontstaan, een 'vuilnisgemeenschap' die leefde van afvalscheiding, doorverkoop en hergebruik. De o zo vindingrijke leden wisten van alles iets te maken, veranderden net zo gemakkelijk frisdrankblikjes in handtassen als de vijandig steile wanden van hun berg in een gebedsoord. Enige tijd eerder waren ze namelijk begonnen een kerk uit de rots te houwen ter ere van degene die ze inmiddels zalig hadden verklaard: Simon de Schoenmaker.

Wie geen bergen weet te verplaatsen kan op z'n minst een kliniekje bouwen, zei je tegen jezelf. Je liep maar niet te koop met je overtuiging dat de armlastige bewoners van de Mokattam ongetwijfeld meer hadden aan zo'n ziekenboeg dan aan een kerk. In zeven jaar tijd had de kliniek behoorlijk wat veranderingen ondergaan, met haar dak dat rustte op de vier kale muren die oorspronkelijk

het bouwsel vormden. Stromend, nagenoeg drinkbaar water en elektriciteit leverden ook zo hun positieve bijdragen aan iets wat oorspronkelijk slechts een noodhospitaaltje was. Jarenlang hadden je zwakste patiënten de gewoonte om plaats te nemen op de klapstoeltjes die je aan het begin van een spreekuur buiten langs de muur zette. Je liet een wachtkamer voor hen bouwen naast de ruimte waar je je consulten hield. De werkzaamheden waren een maand eerder begonnen, en steeds opnieuw werd je enthousiast als je zag hoe goed de bouw vorderde. Soms hielp je zelfs mee met klussen, gadeslagen door de geamuseerde lokale bevolking, die nog nooit een arts eigenhandig stenen had zien sjuwen. Was dat überhaupt een taak voor een arts? Welke geneesheer die zo'n titel verdiende had nou tijd om zich met dat soort klusjes bezig te houden? Gelukkig reikte je reputatie inmiddels tot voorbij de westelijke oever van de Nijl, waardoor kwaadwillende tongen geen kans kregen. Je eigen reputatie, en vooral die van je vader, aan wie je, zo wist je, in dit opzicht alles te danken had. Hoe dan ook was het jouw initiatief geweest om de mensen van de Mokattam zorg te bieden. Destijds duurde het trouwens een paar maanden voordat je het aandurfde het hem te vertellen, bang voor zijn reactie. Tot je grote verrassing reageerde hij heel positief. Het deed hem deugd dat je blijkbaar ook in je vrije tijd bezig was met geneeskunde, en verder wilde hij alleen maar zeker weten dat die nieuwe activiteiten je werk in zijn praktijk niet in de weg stonden. Je moeder had aanvankelijk fel gereageerd op iets wat ze als tijdverspilling zag, maar ging vervolgens zoals wel vaker mee in de visie van haar man. Uiteindelijk maakte het haar niet veel uit dat jij je over armelui ontfermde, aangezien een eventuele medische fout daarginds in haar beleving niet echt een probleem zou zijn.

Bij aanvang van al je praktijkbezoeken was er een luidruchtige, slordige rij wachtenden. Die bestond uit kreupelen, tandeloze grijsaards, ziekelijke jonge kinderen en een paar vrouwen die week in, week uit langskwamen om je advies te vragen over zo'n beetje alles. Je deed alsof je niet doorhad hoe netjes ze eruitzagen en dat ze overduidelijk aan geen enkele kwaal leden die een medisch consult vereiste. Vooraf lieten ze hun kinderen schone kleren aantrekken die totaal niet leken op de armoedige vodden waarin ze altijd rondrenden wanneer ze streden om een bal van in elkaar gepropte sokken op de berg van lege blikjes en lapjes stof die dienstdeed als hun speelterrein. Je ontving hen tussen die vier muren terwijl op de achtergrond een cassettebandje speelde waarop je je favoriete Europese muziek had gezet, inclusief dat ene Arabische liedje van Dalida dat een paar maanden eerder was uitgekomen: een verzoeknummer van veel van je patiënten. Je stuurde nooit iemand weg en probeerde iedereen de zorg en de aandacht te geven waarvoor ze kwamen. Hoogstens gaf je voorrang aan de mensen wier toestand het meest kritiek leek. De oude Moufid toonde tijdens een consult bij je altijd eerst zijn knokige vingers, die hij niet meer kon buigen; Noura vertelde je over haar astma, die ze toeschreef aan een vloek die haar valse schoonzus over haar zou hebben uitgesproken; en Amira veinsde hoofdpijn, die eeuwig en altijd werd veroorzaakt doordat er zich maar geen huwelijkskandidaat voor haar dochter meldde. Misschien rekende ze erop dat jij met je grenzeloze toewijding het probleem bij de wortel zou aanvatten.

Zoals de Zabbalien van de Mokattam met hart en ziel de spullen die ze in handen kregen nieuw leven inbliezen, legde jij je toe op het verzorgen van de gehavende lijven, ontwrichte ledematen en etterende zweren die niemand meer rook omdat in die sloppenwijk de concentratie allergeorste dampen toch al maximaal was. Best kans dat die je tijdens je eerste consulten de adem hadden benomen, maar al snel had je er hoe dan ook geen last van. Ze waren de geurzijde van een oord waaraan je gehecht was geraakt. Je was gestopt met het tellen van alle gebroken ribben, onbehandelde infecties en kortademigheid. Je stuitte op de grenzen van je beroep wanneer vrouwen met hun gekneusde gezicht je vertelden dat ze waren gestruikeld toen ze het trapje voor hun huis af liepen. Je probeerde te luisteren naar wat ze zeiden en te raden wat ze verzwegen en liep vervolgens,

op dat punt machteloos, met ze mee naar de uitgang van je praktijk, waar hun echtgenoot hen opwachtte. Vlak voordat je in slaap viel zag je de trapvormige handen van die mannen weer voor je.

Soms kon je niet goed tegen de aanblik van bloed. Sinds je kindertijd had je er een instinctieve afkeer van, die je nog steeds probeerde te onderdrukken. Je zult veertien zijn geweest op de dag dat Nesrine van een fietstochtje terugkwam met een been dat gehavend was door een gemene val in een vijgcactus, en een beroep deed op je talenten als toekomstig topmedicus. Het stond al vast dat je in de voetsporen van je vader zou treden, en je moeder zag het als een erekwesitie om je erop te wijzen zodra ze de kans kreeg. Misschien probeerde ze op die manier te voorkomen dat je van gedachten zou veranderen. Nesrine verscheen met een trots gezicht en een kuit vol schrammen waar her en der doornen uit priemden, die ze had laten zitten om je dit klinische geval in optima forma te kunnen aanbieden. Ze klopte ook bij jou aan in de hoop dat jij haar de 'priklotion' van je vader zou besparen, en vooral de berisping die ermee gepaard ging. Zodra je werd geconfronteerd met haar wonden voelde je je onpasselijk worden en moest zij jou ondersteunen, omdat je flauwviel. Die dag werd besloten dat je vader voortaan haar kwaaltjes als eerste zou behandelen tot jij afgestudeerd was, wat je meer dan tien jaar respijt opleverde.

Tot lang daarna zou je geest moeite hebben om de mens los te zien van diens lichaam tijdens complexe operaties waarbij je hand absoluut geen last mocht krijgen van emoties. Ondanks een langdurige gewenningsperiode kokhalsde je nog steeds als Fez opdook met in zijn bek het kadaver van de laatste duif die zijn pad had gekruist, wat hij deed met eenzelfde bravoure als Nesrine na haar confrontatie met de vijgcactus.

Op de universiteit ontdekte je je passie voor de werking van het zenuwstelsel. Je had er graag de rest van je leven onderzoek naar gedaan, maar je vader zag liever dat je je kennis in de praktijk bracht. Je koos voor neurochirurgie, waarmee je na verloop van tijd aan de slag ging in het Amerikaanse ziekenhuis van Caïro, naast je werk in je vaders kliniek. Kennis zonder toepassing had hij altijd op z'n minst snobistisch of zelfs verdacht gevonden. Voorbij de medische wereld hield je vader zich angstvallig afzijdig van alle vormen van intellectuele diepgang. Als hij lang genoeg was blijven leven, zouden de laatste maanden van Sadats presidentschap – toen veel van je docenten aan de universiteit en je vaders meest geëngageerde patiënten gevangen werden gezet – hem ongetwijfeld hebben bevestigd in zijn visie. Hij had altijd nadrukkelijk nagelaten ook maar het minste morele of politieke oordeel te vellen, met als argument dat zijn maatschappelijke rol zich beperkte tot lichamelijke zorg. Het was je nooit duidelijk geworden of hij op die manier controversiële onderwerpen uit de weg wilde gaan in een Egypte waar een mening je het leven kon kosten, of dat het hem aan oprechte interesse op dat vlak ontbrak.

==

‘Is het een man?’

‘Nee.’

‘Een vrouw?’

‘Dat moet dan wel...’

‘Het had ook Fez kunnen zijn!’ Ze proestte het uit. ‘Een vrouw, dus... Is ze bekend?’

‘Nee.’

‘Een familielid?’

‘Ja.’

‘Tante Lola?’

‘Je moet vragen stellen!’

Ze was de dertig al voorbij, op de dag dat jullie het spelletje speelden dat jullie als kind al zo leuk hadden gevonden en waarvan ze de regels zogenaamd nog steeds niet kende. Ze ging op een gemaakt deftige toon verder: ‘Is degene die wij zoeken tante Lola?’

‘Nesrine!’

‘Wat nou, da’s toch een vraag?!’

‘Officieel is het zo dat je verliest als je een vraag stelt die niet mag.’

‘Die regel heb ik nooit leuk gevonden.’

‘Nee, ze heeft meer tanden dan tante Lola.’

‘Nonna Rose?’

‘Minder drank dan Nonna Rose.’

‘Wat is dat nou voor aanwijzing, dat kan zo’n beetje iedereen zijn! Vrijgezel?’

‘Weduwe.’

‘Tante Simone?’

‘Ja, bravo.’

‘Nog een keertje!’

Je wilde net tegen haar zeggen dat het tijd werd om naar huis te gaan toen de ober zich meldde. Nesrine nam nog een muntthee, jij had geen dorst meer. Ze had al je moeder geraden, Oemm Kalthoem, Ronald Reagan en Fatheya’s nicht. Hun namen kregen een plekje in het pantheon van alle personen die je zus in twee decennia van ‘Wie ben ik?’ spelen had uitgeknobbeld.

‘Vooruit, een laatste, maar ik waarschuw je: deze raad je nooit.’

Ze begon te stralen. ‘Is het een man?’

‘Nee.’

‘Leeft ze nog?’

‘Ja.’

‘Bekend?’

‘Nee.’

‘Familie?’

‘Nee.’

‘Knap?’

‘Dat zou je kunnen zeggen.’

‘Dat mag je niet doen! Je mag alleen antwoorden met ja of nee!’

‘Die regel heb ik nooit leuk gevonden.’

‘Knap, dus?’

‘Ja...’

‘Aha!’

Ze noemde zo’n beetje al haar vriendinnen, gooide er de namen van een paar kennissen van je moeder tegenaan, de meeste daarvan op ironische toon, een of twee vrouwelijke patiënten van je praktijk met wie ze je wel zag uitgaan, maar toen waren haar ideeën op. Haar hersenen maalden maar raakten niets, net zoals de ventilator aan het plafond.

‘Ik zei toch dat je het niet zou raden,’ liet je je met een triomfantelijk lachje ontvallen. ‘Kom, we moesten maar eens gaan. Een laatste vraag?’

Ze keek hem gelaten aan. ‘Nee, vooruit, zeg het maar. Wie is het?’

‘Mira.’

‘Mira Nakelian?’

‘Precies.’

‘Maar die hebben we al tien jaar niet meer gezien!’ protesteerde ze.

‘Veertien, zelfs. Da’s geen uitsluitingsgrond, voor zover ik weet.’

‘En waarom kom je nou opeens met Mira Nakelian op de proppen?’ mopperde Nesrine, die niet graag verloor.

‘Omdat ik wist dat je die niet zou raden. En omdat ik haar laatst weer ben tegengekomen.’

Het was zo’n middag dat je alleen maar wilde opgaan in de schaduw van de platanen. Een onverwacht heerlijke middag. Van alle vragen waarmee ze je bestookte nadat jullie uit het café waren vertrokken, was er maar één die er echt toe deed: ‘Ik neem aan dat ze getrouwd is?’

‘Nou, da’s een verkeerde aanname.’

Nesrine keek opgetogen. Mira was het eerste meisje dat je ooit bij haar ter sprake had gebracht; geen van degenen daarna had je in de beleving van je zus met evenveel enthousiasme beschreven. De muezzin probeerde met zijn oproep tot het gebed het gelach van de kinderen en het lawaai van de motoren te overstemmen. Jullie liepen langs de zandkleurige gebouwen, waar jullie nu geen aandacht meer voor hadden. Een middag van hervonden puberteit.

‘En jij, is er geen jongen in je leven?’

‘Tarek, kom op! Dat soort dingen zeg je niet, zelfs niet voor de lol...’ Haar wangen werden net zo diep rood als het vruchtvlees van de eerste watermeloenen in de lente.

Haar reactie verraste je. Maar misschien was het inderdaad niet zo kies om een meisje van dertig erop te wijzen dat ze nog niet getrouwd was en nog steeds met verschillende mannen uitging. Het bewees maar weer hoe ongelijk jullie situaties waren; die gedachte vervloog weer even snel als ze gekomen was. ‘Ik moet je een keer aan haar voorstellen.’

==

CAÏRO, 1967

Als tiener ging je regelmatig naar de Gezira Sporting Club. Het was een ontmoetingsplek voor de hoofdstedelijke gegoede families, dat wil zeggen die waarvan de bedrijven niet onder staatstoezicht waren geplaatst. De angst dat ze elkaar daar zouden treffen om samen te spannen tegen de machthebbers had de betreffende families hun lidmaatschapskaart gekost. Veel van je kennissen uit de Syrisch-Libanese burgerij van Caïro hadden het persoonlijk meegemaakt. In het roerige Egypte van toen bood je vaders beroep een rust die vanwege jullie buitenlandse komaf extra bijzonder was...

Hoewel Mira een bescheidener achtergrond had dan de meeste andere trouwe leden, bezocht zij ook de club. Haar familie behoorde tot de derde en laatste golf Armeniërs die naar Egypte waren geëmigreerd. Bij hun aankomst in het land, halverwege de jaren twintig, waren haar ouders nog kinderen: eerst arriveerde haar vader, Sevan, en daarna haar moeder, Kariné. De families van die twee kenden elkaar niet, maar een aantal tragische gebeurtenissen bracht ze dicht bij elkaar, zowel in figuurlijke als in letterlijke zin, met als gevolg dat ze beide in Miṣr el Kadima belandden, in de oude binnenstad van Caïro, waar zich ook de Armeense begraafplaats bevond. Deze liep minder snel vol dan de begraafplaatsen in de contreien die ze hadden verlaten, iets waar God dagelijks voor werd bedankt.

Thuis spraken ze Armeens. Het Turks beheersten ze ook, maar ze zorgden ervoor dat er geen woord in die taal over hun lippen kwam (behalve bij het werpen van de dobbelstenen tijdens een spelletje *tavla*, dat Sevan Nakelian meestal won). Het Arabisch reserveerden ze voor interacties met hun adoptieland. Verder werkten Sevan en Kariné allebei in een drukkerij die gerund werd door landgenoten, waar Sevan stap voor stap, heel geduldig, uiteindelijk een leidinggevende functie had weten te bemachtigen. Zich bewust van de noodzaak te integreren in het heden, maar zonder vooruit te willen lopen op de toekomst, hadden Mira's ouders erop gelet dat ze op school zowel Arabisch als Frans leerde. Anders dan de meeste van hun landgenoten hadden ze hun enige dochter niet naar de Armeense school gestuurd, maar naar een van de religieuze privé-instellingen van Caïro. Van jongs af aan was ze het gewend om op te trekken met welgesteldere vriendinnen, de telefoon op te nemen als die bij hen thuis overging en de Aznavour-liedjes te vertalen die haar ouders fonetisch meezongen.

Mira zat regelmatig op het clubterrein aan een buitentafel te lezen en naar de paardenraces te kijken, waarbij de zon haar donkere haar her en der rossig liet opvlammen. De rest van de tijd trok ze zich terug in de muziekkamer, waar ze de verzameling uit Frankrijk overgekomen elpees doorspitte. Keer op keer luisterde ze naar 'Ciao amore, ciao' van Dalida met die meeslepende coupletten over de onmogelijke liefdes van het Egyptische meisje uit de wijk Sjoebra dat Frankrijk had veroverd en heimelijk verliefd was op Salvatore Adamo, wiens platen nog steeds verkocht werden in de Arabische wereld. Mira vond het leuk om de elpeehoezen zodanig naast elkaar te zetten dat de muzikanten blikken van verstandhouding met elkaar wisselden, om dialogen voor ze te verzinnen en samen met haar vriendinnen te kunnen gieren om de absurde teksten die ze hun in de mond legden. Hoe verder haar lach optrok naar haar jukbeenderen, hoe voller haar gezicht werd.

Jij kwam er als kind al. Je vader, die nooit zo gecharmeerd was van de salons en andere literaire kringen waar mensen uit jullie gemeenschap vaak kwamen, bracht zijn vrije tijd door in de rokerige

speelkamers van de club. Daar trof hij zijn bridepartners terwijl jij allerlei sporten beoefende: zwemmen, cricket en zelfs golf, op het naastgelegen terrein, het oudste van Egypte, dat lange tijd was voorbehouden aan Britse staatsburgers. Uiteindelijk stortte je je volledig op tennis, waar je na verloop van tijd behoorlijk goed in werd. Terwijl je aan al die sporten snuffelde, had je niet door dat Mira opvallend vaak daar ging zitten lezen waar jij trainde. Je sportmaatjes moesten eerst een paar lollige opmerkingen over dat niet bijster grote toeval plaatsen voordat je eindelijk besepte dat ze je leuk vond (een situatieschets die Mira de Sceptische trouwens later zou betwisten).

==

* * *

Die maandagochtend moest je naar school. Zodra je naar de poort van jullie villa begon te lopen hoorde je de kreten van opwinding op straat. Alle auto's stonden stil en de mensen verdrongen zich rond de roerloze taxi's, waarvan de raampjes naar beneden waren gedraaid en de radio op het hoogste volume stond. Het was iets voor negenen en Radio Caïro meldde trots dat tientallen Israëlische vliegtuigen waren neergehaald. De spanning was al een paar dagen aan het stijgen. Het gedraai van Levi Eshkol, de zelfvoldane beschimpingen van Nasser, de toenadering van koning Hoessein en de Arabische bondgenoten, de behoedzaamheid van de Europese mogendheden, het getalm van de Amerikanen... Het decor voor een roemrijk Egyptisch toneelstuk was snel opgetuigd, en de eerste akte begon al met een knal. De menigte juichte, compleet in de ban van vermeende militaire heldendaden, en herhaalde voor iedereen die maar wilde luisteren de flarden van communiqués die de legerleiding listig had laten doorsijpelen. Mannen staken hun armen uit de busraampjes en gaven onbekende passanten een soort high five. Het beloofde een historische dag te worden.

Je verzoop bijna in de opgefokte mensenmassa en wist met moeite de brug over te komen die naar Zamalek leidde, waarna je je naar de Sporting Club haastte, ervan overtuigd dat anderen datzelfde idee zouden hebben gekregen. De luidsprekers, die gewoonlijk werden gebruikt voor de sportuitslagen, waren aangesloten op de radio, waarop de steunacties van de bondgenoten minutieus werden opgesomd. Je liet je meeslepen door het volksvuur, dat werd aangewakkerd door het soms krijgshaftige, dan weer lovende gejeremieer van de radiopresentatoren. Je was net achttien. Opeens bedacht je dat ook jij zou kunnen worden opgeroepen voor de oorlog; je probeerde er maar niet bij stil te staan. De uren tikten voorbij en inmiddels zaten jullie op bijna honderd neergehaalde vijandelijke vliegtuigen. Jullie troepen rukten op in de Sinai en commando's waren al doorgedrongen tot op Israëliësch grondgebied.

'Het schijnt dat Nasser morgen gaat lunchen in Tel Aviv?'

Voor het eerst hoorde je Mira's stem; toen je je omdraaide herkende je het lezende meisje van de sportvelden. 'Dat zeggen ze inderdaad.' Opeens voelde je je merkwaardig dapper en voegde eraan toe: 'En jij, waar ga jij eten, vanavond?'

Luttele uren eerder was de Zesdaagse Oorlog begonnen – zoals die zou komen te heten – en waarschijnlijk had niemand kunnen bevroeden dat die voor Egypte en zijn bondgenoten toen al grotendeels verloren was. De verhalen over jullie vermeende heldendaden brachten het hele land in vervoering, dat pas tientallen jaren later doordrongen zou zijn van alle gevolgen van de nederlaag. Het deed er niet toe. De mensen om je heen straalden onterecht van geluk. Het was laat in de middag en de stad begon weer wat bij te komen van de zinderende junihitte. Daar liep je, lichter dan een zandkorrel die danst op de wind, met een arm om Mira's middel. Het leek je dat de normen en waarden op een dag als deze wel wat mochten worden opgerekt.

==

* * *

Wat wist je van haar? Nog minder dan zij van jou. Zo goed als niets, dus. Jullie hadden afgesproken in Zamalek, nog maar een paar uur nadat jullie afscheid hadden genomen. In de Hassan Sabri Pasjastraat, om precies te zijn, waar bankiers, directeuren, parlementariërs en advocaten in herenhuizen woonden waarvan de architectuur klaarblijkelijk moest getuigen van hun maatschappelijke succes. Het leek je de ideale buurt voor je verleidingspogingen. Stiekem was je bang geweest dat ze niet zou komen opdagen, maar daar was ze dan. Aan het begin van die avond had je in gedachten een romantische wandeling uitgestippeld met als bestemming het chique restaurant waar je een tafel had gereserveerd. Je was nog maar net begonnen Mira over je plan te vertellen of ze onderbrak je. Recht voor z'n raap liet ze je weten dat ze die protserige avenues maar niks vond en dat jullie op een historische dag als deze maar beter een bar konden opzoeken waar jullie vast en zeker een paar keer konden proosten op Egyptes hervonden grandeur. Je capituleerde zonder tegen te sputteren, volkomen overrompeld, en liet haar de bestemming kiezen. Met een glimlachje ging ze je voor.

==

* * *

‘Hou je van dansen?’

Het was niet echt een vraag, en je had trouwens ook niet veel ervaringen waarop je je antwoord kon baseren. Je brabbelde iets wat ze negeerde; zodra jullie de deur open hadden geduwd overstemde het kabaal in de zaak jullie woorden.

Mira was duidelijk op bekend terrein. Ze tikte de kelners amicaal op de schouder, en ook de rest van haar gedrag had iets vanzelfsprekends wat contrasteerde met de vijandigheid van het licht en de herrie. Je had je al weleens laten meeslepen naar een paar van die discotheken naast de luxehotels van Caïro, maar die leken heel keurig in vergelijking met de zaak waar je nu was beland. Jullie bleven allebei staan. Je kreeg een drankje geserveerd dat je bij jouw weten niet had besteld. Ze had al betaald. Mira de Ruimteveroveraar. Tot dan toe had het je onvoorstelbaar geleken dat je je zou laten trakteren door een meisje, en dan ook nog een meisje dat je nauwelijks kende, maar niets verbaasde je nog.

‘Kom je hier vaak?’

Mira plaatste haar hand achter haar oor om aan te geven dat ze het niet had verstaan. Je bewoog je mond naar haar gezicht en herhaalde luidkeels je vraag, die je inmiddels nogal overbodig leek. Ze antwoordde niet eens, pakte je arm beet en loodste je naar de dansvloer. Je had nog nooit gedanst. Jarenlang was je bezig geweest om je allerlei medische handelingen eigen te maken, dus het leek je logisch dat je nog geen minuut danstraining had gehad. Met je ogen volgde je de bewegingen van de chaotische mensenmassa, in een wanhopige poging inspiratie op te doen. Je had geen flauw idee wat er in je glas zat, maar vermoedde wel dat een flinke slok bepaald geen kwaad kon.

==

* * *

Twee dagen. De vijandelijke soldaten hadden evenveel tijd nodig gehad om de Sinai te veroveren als Mira om je gedachten in beslag te nemen. De gekozen overrompelingstactiek was op weinig verzet gestuit. Twee dagen. Oprukken onder de radar, alle vormen van weerstand neutraliseren, de overwinning claimen. Net zoals Laïla Majnoen betoverde in het sprookje dat je vroeger was

voorgelezen, had ze bezit genomen van je geest, en wel zozeer dat ze nóg meer aanwezig leek als jullie niet samen waren. De tienduizenden Egyptische soldaten waren nog niet teruggekeerd uit de strijd om over de nederlaag van jullie leger te vertellen, en men vierde de laatste uren van een denkbeeldige overwinning. De absurde roes op straat had veel weg van de jouwe.

Je zag haar de volgende dag weer, en ook de avond daarna. Elk uur dat jullie niet bij elkaar waren ervoer je de mengeling van lichte verdwazing en verwachtingsvolle onrust die de eerste momenten van een relatie typeert. Je sliep slecht, bestudeerde je glimlach vanuit allerlei hoeken in de spiegel, draaide werktuiglijk je rechterpols met je horloge een kwartslag, oefende in het geniep een paar danspassen en nam Nesrine in vertrouwen, die nog nooit zo veel interesse in je bezigheden had getoond. Met haar zestien jaar aan ervaring wierp ze zich op als expert in de verleidingskunst. Ze had over het onderwerp gelezen (vooral in *Madame Bovary*, dat ze stiekem uit jullie moeders boekenkast had gehaald en dat voor haar beperkt bleef tot de paar passages die tijdens het bladeren haar aandacht hadden getrokken) en stelde op beslissende toon dat vrouwenharten veel op elkaar leken maar hoe dan ook niet te ontcijferen waren voor een mannelijk brein zo bleu als het jouwe. Waarmee ze als vanzelf een hoofdrol in je amoureuze veroveringsplannen kreeg. Ze had de taak op zich genomen om je mentaal en vooral kledingtechnisch op elk afspraakje voor te bereiden en wachtte vol ongeduld op je verslag de ochtend erna om te bepalen hoeveel vooruitgang je had geboekt. Je herkende iets van je moeder in de generaalachtige aanpak van je zusje, en wel zo veel dat je haar zowel ontroerend en grappig als ronduit beangstigend vond. Ze koos je kleren uit en inspecteerde je met pommade getemde kapsel, waarbij ze de opstandigheid van zelfs het kleinste lokje meteen in de kiem smoorde. Zodra Mira je zag aankomen sloeg ze haar ogen ten hemel vanwege je braveknulletjesuiterlijk, waarna ze teder met een hand door je haar woelde om het iets van zijn vrijheid terug te geven.

==